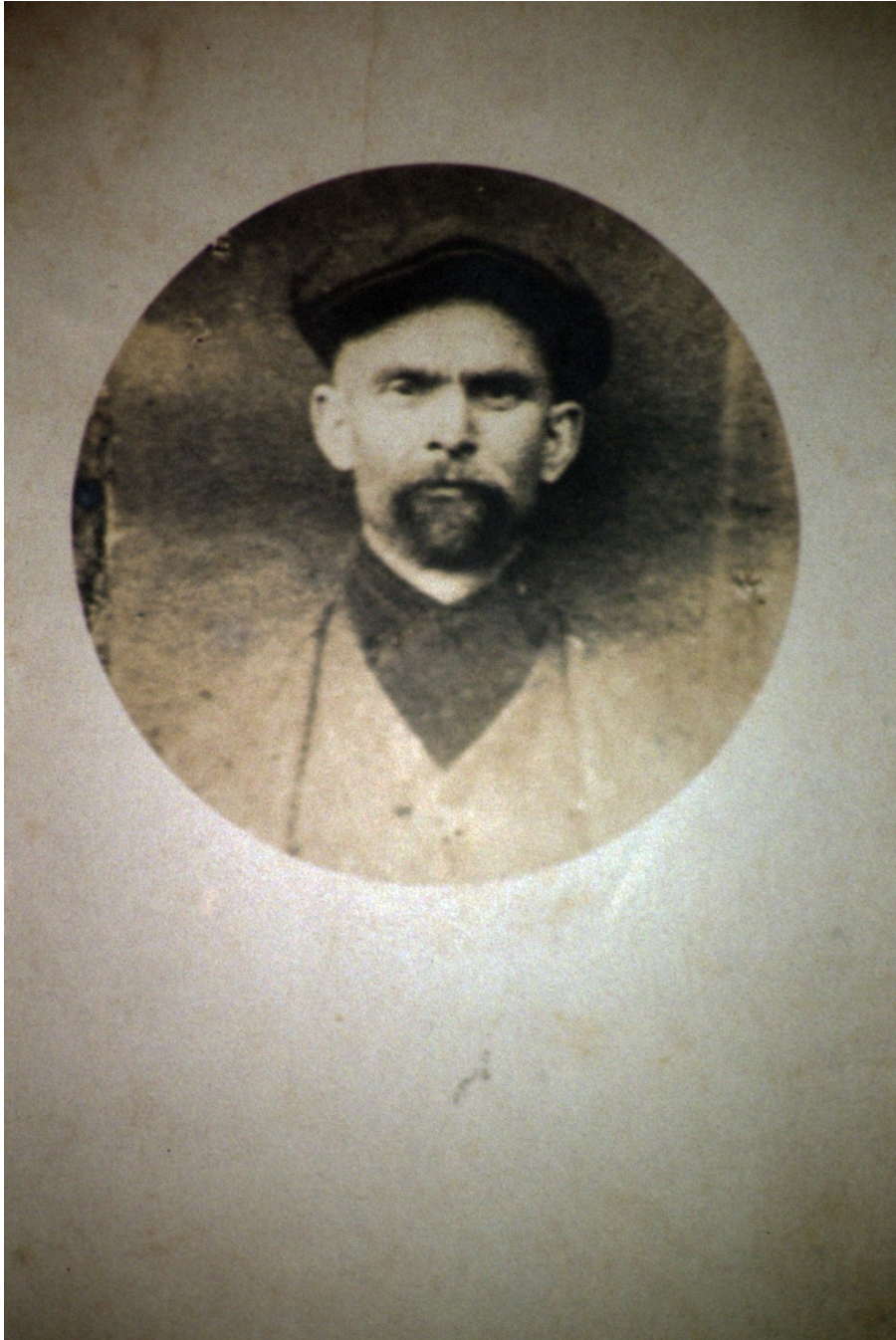

Joannes Baptist Matthijs

(1879 – 1917)

De geschiedenis van een opgeëiste in de Eerste Wereldoorlog.

Door Paul Matthijs

(Niets uit deze publicatie mag overgenomen en/of gebruikt worden zonder uitdrukkelijke en schriftelijke toelating van de auteur)

Mijn grootvader was Joannes Baptist Matthijs

Ik heb mijn grootvader nooit gekend, hij stierf al in 1917, nu juist honderd jaar geleden. Alhoewel het precies is of ik hem altijd al gekend heb. Mijn oudste herinnering aan hem is het fotokader in de gang tussen het tweede en derde studiejaar van de gemeentelijke jongensschool op de Margote. Telkens wij naar de klas gingen keek ik ernaar. In het midden rechts stond zijn foto: Jean Baptist Matthijs. In het begin snapte ik de betekenis of de bedoeling van de foto's niet, maar later kwam ik erachter dat het iets te maken had met slachtoffers uit de eerste wereldoorlog. Daarom ook vond mijn grootmoeder en zijn weduwe, Marie De Backer, het zo belangrijk dat wij aanwezig waren in de dienst van 11 november. En toen de pastoor op de kansel de namen van de gesneuvelde afriep, was ik niet weinig fier toen ik zijn naam hoorde bij de burgerlijke slachtoffers van WO I.

Jean Baptist Matthijs (Paul Matthijs)

Terwijl het ganse land nu “de Grote Oorlog” herdenkt, vind ik het belangrijk om ook zijn geschiedenis en die van zijn familie neer te schrijven. De soldaten aan het front hebben veel geleden, maar ook het leven hier op het platteland was verre van idyllisch en dat was zeker het geval voor het gezin en de familie van Jean Baptist Matthijs

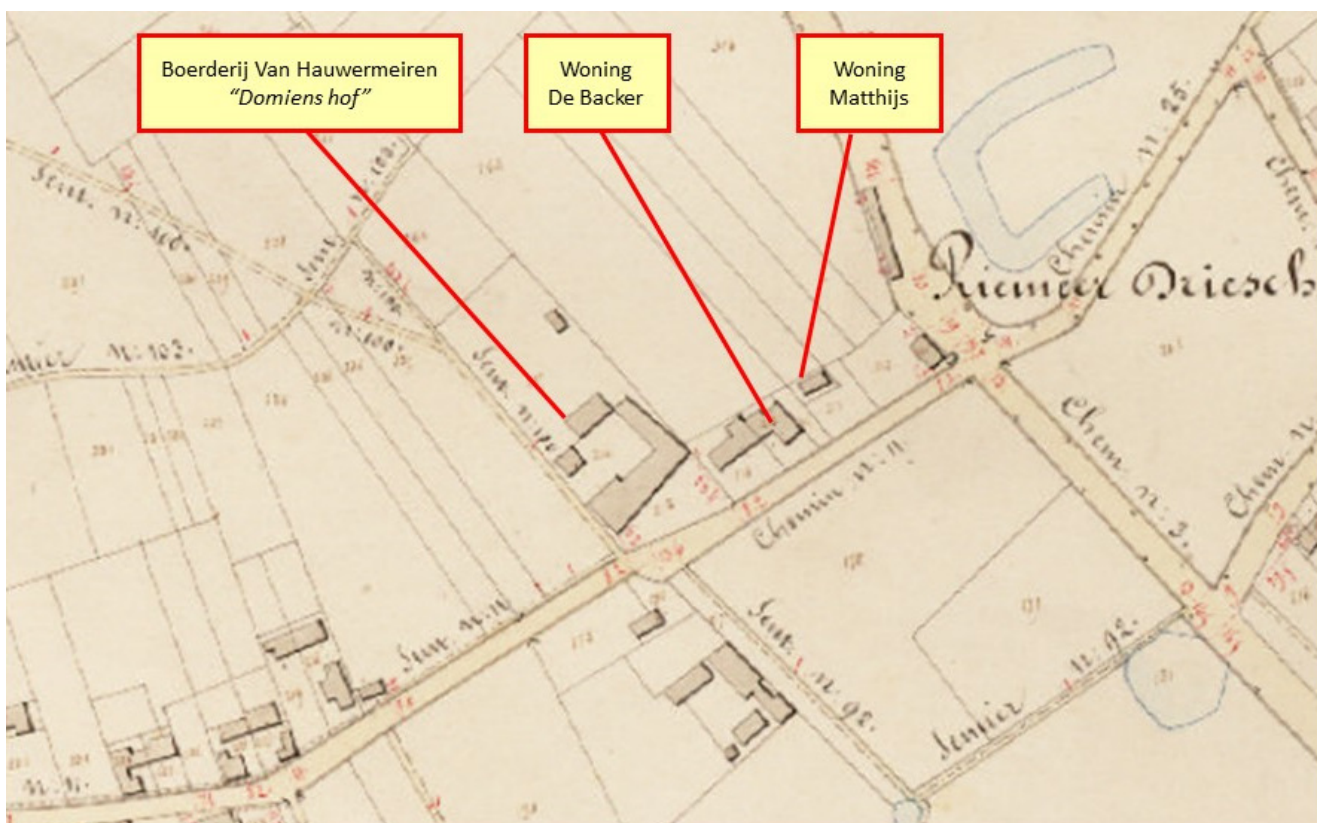
1. Een stukje familiegeschiedenis.

Om het verhaal te verduidelijken is het belangrijk de samenstelling en de leefomgeving van de verschillende families te kennen.

Jean Baptist Matthijs wordt geboren op 7 mei 1879 als enige zoon van Franciscus Matthijs (Wichelen 1829-1914) en Roelandt Maria Coleta (Wichelen 1840-1920). Er is nog een dochter, nl. Maria Theresia, geboren als Roelandt Maria Theresia te Wichelen op 16/02/1863. Toen Franciscus Matthijs huwt met Maria Coleta Roelandt (Wichelen 8 mei 1878) erkennen zij haar als zijnde hun dochter en van toen af noemt ze Maria Theresia Matthijs. Het gezin Matthijs-Roelandt woont op de Rimeir 5 (later Rimeir 18) en ze staat geregistreerd als landbouwers. Over de jeugd van Jean Baptist is weinig geweten, opvallend is dat hij op 3 mei 1897 in de bevolkingsregisters wordt uitgeschreven naar Hofstade, Dorp. Hij is toen 18 jaar en vermoedelijk gaat hij daar werken voor een korte periode. Het is wel niet mogelijk om te achterhalen bij wie of op welk adres hij daar ingeschreven is. (De privacy-wetgeving) Als hij terugkeert naar Wichelen oefent hij het beroep uit van landwerker. Dat is iemand die bij verschillende landbouwers werkt op het moment dat men daar extra krachten nodig had. Daarnaast staat hij ook gekend als “franschman”.

De “franschmans” waren Vlaamse seizoenarbeiders die in de tweede helft van de 19e eeuw tot en in de eerste helft van de 20e eeuw jaarlijks naar Frankrijk trokken. Ze werkten er op de bietenvelden voor het zetten of rooien van bieten, waren actief in de suikerfabrieken, in de vlasnijverheid of in de cichorei-asten. Vanaf de eerste helft van de 19e eeuw was België het eerste land op het Europese vasteland waar de Industriële revolutie plaatsvond. Deze bracht echter vooral werkgelegenheid in Wallonië. Vlaanderen was daarentegen een plattelandsgebied met landbouw en veeleer ambachtelijke nijverheid. Naast de emigratie naar Amerika trokken dan ook veel Vlamingen naar Noord-Frankrijk om er te werken als seizoenarbeider. De meesten kwamen uit West-Vlaanderen, de Scheldestreek in Oost-Vlaanderen

Naast de woning van het gezin Matthijs-Roelandt woont de familie **De Backer Carolus Ludovicus**, ook soms Charles Louis genoemd (Wichelen 1868 – Mouvaux (Fr) 1903) en **Schockaert Nathalie** (Wichelen 1866 – 1930). Samen hebben zij 6 kinderen: Maria Rosalia ° 1894, Julia °1895, Victorine ° 1896, Paul Bruno °1897 en de tweeling: Madeleine en Marguerita °1900. Net als Jean Baptist Matthijs zijn de De Backers ook "*franschmans*". De vier jongste kinderen van het gezin worden trouwens geboren in het Noord-Franse Mouvaux. Maar op 3 maart 1903 overlijdt de vader, Carolus Ludovicus, in Mouvaux. Moeder Nathalie Schockaert blijft achter met 6 kinderen waarvan de oudste amper 9 jaar is en de tweeling pas 3 jaar. Het is voor de weduwe niet eenvoudig om haar kinderen op te voeden. Maar het gasthuis op het Dorp vangt naast bejaarden, ook wezen op en dus verhuizen de kinderen De Backer naar het Dorp. Moeder Nathalie Schockaert hertrouwt op 1 augustus 1906 met Leopold Picqueur (Wichelen 1860-1926), schoenmaker van beroep. Leopold Picqueur was eerder gehuwd met Paulina Vereecken (Wichelen 1847-1904). De kinderen uit het eerste huwelijk van Nathalie Schockaert, met uitzondering van de tweede dochter Julia, komen terug naar huis op de Rimeir. Het nieuwe gezin, Picqueur-Schockaert, wordt dan nog gezegend met 3 kinderen: Antonia Augusta (° 1907), Juliana Paulina (° 1909) en Charles Ludovicus (° 1912). Gans dit gezin – 8 personen - woont in de periode 1906 – 1920 in een klein huisje op de Rimeir vlak naast het huis waarin het echtpaar Franciscus Matthijs - Roelandt Coleta woont samen met hun zoon Jean Baptist. Hun dochter Maria-Theresia Matthijs is op dat moment al gehuwd (28 januari 1885) met Franciscus De Munck en woont op de Boterhoek.

Liggingsplan met aanduiding van de woningen De Backer en Matthijs (Atlas der Buurtwegen circa 1850)

Het huisje van de familie Matthijs op de Rimeir - gesloopt in 1959 (archief Paul Matthijs)

Het is niet bepaald de meest gunstige periode om een gezin te stichten. Jean Baptist, een landwerkman en fransman, leeft van de loonarbeid bij enkele landbouwers, als er werk is. Naar Frankrijk, de campagne gaan doen, is door de oorlogsomstandigheden totaal uitgesloten. België is op dat moment een puinhoop. Bruggen en wegen zijn vernietigd, fabrieken ontmanteld, de oogst is mislukt en er is een zeer hoge werkloosheid. Erg breed heeft het jonge gezin het niet, temeer daar er op korte tijd drie kinderen worden geboren: Albert Leopoldus op 29 januari 1915, Franz Joseph op 5 maart 1916 en Arthur Julien op 28 juli 1917.

Marie De Backer voor haar huisje
op de Rimeir (Paul Matthijs)

Ons land onder de Duitse bezetting.

De Duitse militaire dictatuur had België opgedeeld. Wichelen lag in het zogenaamde "Sperrgebiet" dat op zijn beurt onderverdeeld was in 4 gebieden: het Operationsgebiet, het Marinegebiet, het Grenzgebiet en het Etappengebiet. De provincie Oost-Vlaanderen maakte deel uit van het Etappengebiet. Dit gebied stond onder het militair bestuur van het vierde Duitse leger. Het Etappengebiet was op zijn beurt nogmaals onderverdeeld: een Etappeninspektion, een aantal Etappenkommandanturen die op hun beurt een aantal Etappenstationen telden. Wichelen viel onder de Etappenkommandatuur van Dendermonde. Daar de Duitser vreesden dat jonge mannen zich bij de Belgische of geallieerde strijdkrachten zouden voegen, werd er een meldingsplicht in het leven geroepen. Elke Etappenkommandatuur kreeg een meldingsbureau, Meldeamt genaamd, waar toezicht gehouden werd op alle mannelijke Belgen tussen 17 en 35 jaar. In 1917 werd die meldingsplicht uitgebreid tot alle 17 tot 45-jarigen. Men kreeg een meldingskaart en op men moest zich op bepaalde dagen bij dit Meldeamt aanmelden. Deze dagen werden vooraf geëfficeerd.

Jean Baptist Matthijs, 37 jaar oud in 1916, ontsnapt alsnog aan die verplichting. Die is pas van toepassing voor alle mannen tot 35 jaar oud.

3. De opeisingen

Maar In 1916 worden de gevolgen van de aanslepende oorlog goed voelbaar. Door de vele oorlogsslachtoffers aan Duitse zijde, zijn er onvoldoende arbeidskrachten om de fabrieken en de landbouw in Duitsland operationeel te houden. Duitsland lijdt heel wat verliezen aan het westelijke front (Verdun en de Somme) en ze hebben veel geschoolde arbeiders nodig om de oorlogsindustrie draaiende te houden. Invloedrijke industriëlen uit het Rijngebied eisen dan ook in 1916 om het grote contingent van Belgische arbeiders te ontsluiten. De werkloze Belgen blijken de perfecte oplossing voor het Duitse probleem te zijn. Eind 1916 komt het bevel om al die "luie" Belgen op een trein richting Duitsland of Frankrijk te zetten en hen daar aan het werk te zetten. Op 3 oktober 1916 wordt in het *Etappengebiet* een verordening uitgevaardigd dat elke gezonde persoon die steun had getrokken, verplicht is om aan het werk te gaan, ook als dit ver van huis is. Weigeren

heeft geen zin, want ze worden gedwongen te gaan. Begin oktober 1916 wordt besloten om tot directe deportatie over te gaan. Opgeëisten uit het *Etappengebiet* worden ingeschakeld voor dienstverlening aan het Duitse leger aan het Westfront. Ze zijn daar begonnen aan de uitbouw van de *Hindenburglinie* en voor het belangrijkste onderdeel ervan, de *Siegfriedstellung*, die liep van Arras tot Laon, zijn er naar schatting 370.000 arbeiders nodig. Ze komen terecht in een *Zivil-Arbeiter-Bataillone*

De ZAB's – Zivil-Arbeiter-Bataillone

De opgeëiste burgers werden ondergebracht in zogenaamde *Zivil-Arbeiter-Bataillone* (ZAB) en *Zivil-arbeiter-Kolonnen*. Wie opgeroepen werd, moest zich op een bepaalde dag en uur melden. In groep werden ze naar de plaatselijke *Kommandantuur* (voor Wichelen was dat *Dendermonde*) getransporteerd. Bij de selectie van de opgeëisten werd er met niets rekening gehouden, familiale of gezondheidstoestand speelde geen enkele rol. Iedere *zivil-arbeiter* moest op zijn kledij het bataljonsnummer dragen naast een volgnummer binnen het bataljon. Later kregen ze een metalen identificatieplaatje dat aan het hoofddekseel moest genaaid worden. Aan de linkerbovenarm moest men een brede band dragen om het land van herkomst te kennen. De Belgen kregen een gele band. Binnen de ZAB's werd een strikte discipline opgelegd.

De behandeling van de gedeporteerden was onmenselijk, hun levensomstandigheden waren schrijnend. Ze werden gehuisvest in leegstaande fabrieken, stallingen, barakken of schuren zonder enig sanitair of dergelijk. De gebouwen waren niet verwarmd. Ze sliepen op stro of houtspaanders die op de grond uitgespreid lagen. Ze werkten 12 tot 14 uur per dag en dat zeven op zeven. Soms moesten ze lange voetmarsen afleggen om op hun werkplek te raken. Daarnaast was de voeding ondermaats: een stuk slecht brood en bieten- of koolsoep. De Duitse bewakers behandelden de gedeporteerden op een onmenselijke en willekeurige manier: schoppen, slaan, vernederingen, slagen met de geweerkolf, zweepslagen en dergelijke meer waren hun deel. Niemand ontsnapte eraan. Neem daarbij het vele zware werk dat ze moesten verrichten in vaak zeer slechte omstandigheden.

De opëisingen gebeurden onder dwang van de Duitsers. Aan de hand van de lijsten met werklozen, die iedere stad of gemeente moest bijhouden, was het gemakkelijk om rekruteringslijsten op te stellen. Daar iedere mannelijke inwoner zich regelmatig moest melden op het *Meldeamt*, had de bezetter een controle op die bevolkingscategorie. Alle gezonde mannen tussen 15 en 55 jaar konden opgeëist worden voor dwangarbeid. Er waren een aantal uitzonderingen: boeren, artsen, leerkrachten, priesters, ambtenaren, politiemannen en personen met eigendommen. Maar met die normen namen de Duitsers het niet zo nauw evenmin als met de leeftijd. Men kon wel een vrijstelling aanvragen maar of er rekening mee gehouden werd is een andere vraag.

Op 27 oktober 1916 wordt een bevel uitgevaardigd waarbij elke mannelijke inwoner van de gemeente tussen 17 en 45 jaar een inlichtingsblad moest invullen met daarop gegevens over zijn familiale toestand en zijn arbeid.

Op bevel van 27 Oktober j. l., der Deutsche Overheid, is elke mannelijke inwoner zonder onderscheid, die op 1° December 1916, 17 tot 45 jaar oud is, de mannelijke inwoners die geboren na het November 8, en vóór 1° December 1916, verplicht den hieronderstaanden inlichtingslijst zeer zorgvuldig en op persoonlijke verantwoordelijkheid in te vullen.

De Lijsten zullen na den 12 November door de plaatselijke politie ten huise afgehaald worden.

1° Vul heel juist GESCHREVEN MET INKT de volgende tabel in:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
VOORNAAM	FAMILIENAAM	BEDROEF	STANDE	VERHUWDE	GETUWDE	WED. WERKLOOS	WED. WERKLOOS	WED. WERKLOOS	WED. WERKLOOS	AANMERKINGEN

2° Elke belanghabbe mannelijke persoon, die werkt bij een ander, moet den inhoud van Kolommen 8, 9 en 10, schriftelijk doen bevestigen door den patroon bij wie hij werkt.

Bevestiging en ondertekening van den patroon die werkt geest:

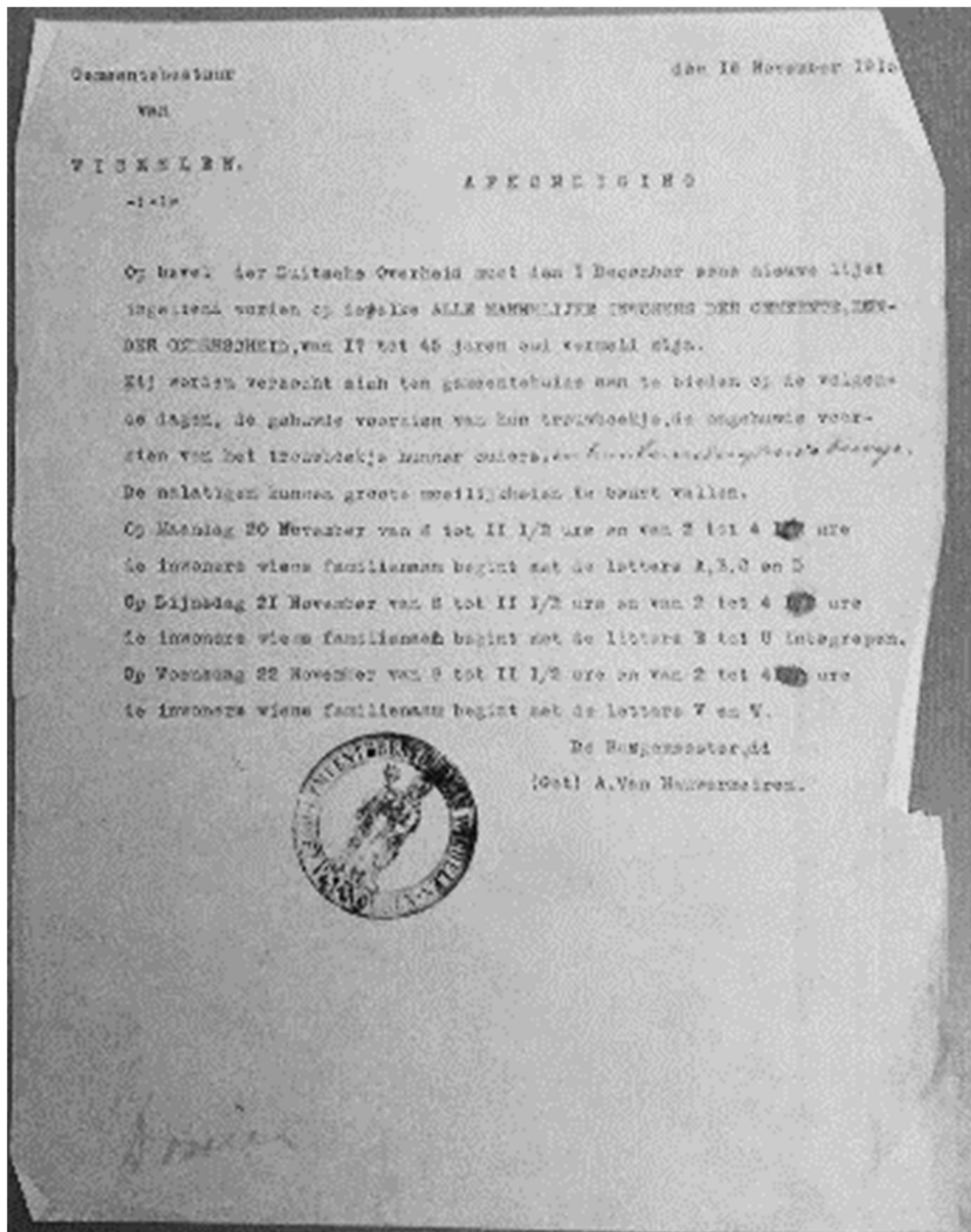
Ik ondergeteekende verklaar naar waarheid opgemaakt de hierbovenstaande inlichtingstabel.

Dendermonde, den 7 November 1916.

NAARTEKENING:

Fiche van de stad Dendermonde die als voorbeeld in Wichelen wordt gebruikt (Archief gemeente Wichelen)

Op 16 november 1916 doet de gemeente Wichelen een afkondiging waarbij alle mannelijke inwoners tussen 17 en 45 jaar zich moeten melden op het gemeentehuis. Tegen 1 december 1916 moet er op bevel van de bezetter een nieuwe lijst opgesteld worden.

16 november 1916 – afkondiging tot registratie van de mannelijke inwoners in de gemeente Vichelen (Archief gemeente Vichelen)

Ook Jean Baptist Mattheij moet zich laten registreren. Hij komt voor op de lijst:

Mattheij Jean Baptiste – oud 37 jaren – gehuwd – 2 kinderen – Rimeir – beroep landwerker

Zijn individuele fiche, die nummer 284 krijgt, vermeldt dat hij gedeeltelijk werkloos was, voor zichzelf werkt en als hij werk bij een ander kan krijgen. Op het ogenblik van de opmaak van deze lijst is zijn echtgenote, Marie Rosalie De Backer in verwachting van hun derde kind.

GEMEENTE WICHELEN.

Opname der Mannelijke personen van 17 tot 45 jaar.

Volgnummer	284	
Voornaam	Jean Baptist	
Familienaam	Matthys	
Beroep of bedrijf	Handwerker	
Ouderdom	37	
Dag der geboorte	7 Mei 1879	
Jong of getrouwd	gehuwd	
Getal kinderen in 't leven	2	
Werkloos	Volledig werkloos	
	Gedeeltelijk werkloos	gedeeltelyk
	Werkt op hoeveel dagen	zwerfde zich zelven
	Waar en bij wie werkzaam	by zich en als t. y.
	Welk is de loon	werkt by een ander
	Aanmerkingen	kan krygen
		onderstaand \$11. \$145.

HANDTEEKEN :
Matthys JB

Fiche 284 van Jean Baptist Matthijs op de lijst der mannelijke personen
(Archief gemeente Wichelen)

Op 1 december 1916 wordt hij ook opgeëist. Dit gebeurt aan de hand van een gestencilde nota. Samen met 9 andere Wichelse mannen moet hij zich aanbieden in de artilleriekazerne te Dendermonde. Op het bevelschrift staat ook aangegeven welke zaken ze moeten/mogen meenemen:

1 hoofddeksel	1 halsdoek
1 burger of werkkleed	1 paar schoenen of blokken
2 hemden	1 par kousen
1 onderbroek	1 overjas (Pardessus)
1 broek van laken	1 waterdichte overjas
1 handdoek	1 eetpot
1 eetcouvert, lepel, mes en vork	2 slaapdekens
- Het meenemen van geld is toegelaten
In geval van weigering volgt de verbanning naar Duitschland

Bij zijn vertrek heeft mijn grootvader het volgende mee: 2 kostuums, 3 onderbroeken, 3 hemden, 4 paar kousen, 2 paar schoenen, 2 dekens, 1 lijfrok en een handdoek. Hij heeft ook 150 fr. op zak.

Vanuit Dendermonde worden zij op transport gezet naar een voor hen onbekende bestemming. Voor de opgeëisten die zich op 1 december 1916 zich moeten melden was dat: *ZAB 32 Feldpoststation 253 in Westen*. In die ZAB 32 zitten naast een aantal Wichelaars, vooral opgeëisten uit Zuid-West-Vlaanderen. De eenheid bevindt zich aan het Verdunfront. Als zij aankomen op hun bestemming, achter het front in Verdun, is de strijd daar in zijn eindfase.

De Slag om Verdun die duurde van 21/02/1916 tot 20/12/1916, was één van de bloedigste veldslagen uit de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog. Tot op de dag van vandaag staat hij symbool voor de zinloze slachting van mensenlevens. In totaal vielen er rond Verdun 263.000 doden en 492.000 gewonden. Bij het einde van gevechten stonden beide partijen zo goed als terug op de oorspronkelijk plaats.

Net als de anderen wordt hij ingeschakeld in het verstevigen van de Duitse stellingen, het aanvoeren van materiaal en het herstel van de wegeninfrastructuur. Vaak worden ze gedwongen om op gevaar van hun eigen leven, direct achter het front in de vuurlinies te werken, binnen het bereik van het vijandig vuur, zonder het recht om te schuilen of zonder enige mogelijkheid om zich te verdedigen. Zoals op alle andere plaatsen zijn de werk- en leefomstandigheden verschrikkelijk. Zware lichamelijke arbeid, psychische terreur, mishandeling, uithongering en vernederingen waren hun deel

Wichelaars in ZAB 32 en de periode dat zij er verbleven

Matthijs Joannes Baptist – Rimeir (van 1/12/1917 tot 12/4/1917)

De Winne Achiel – Elsbrug (van 1/12/1916 tot 27/6/1917)

Heirman Jos – Bogaert (van 1/12/1916 tot 18/11/1918)

Piscador Theofiel – Heide (van 1/12/1916 tot 16/5/1917)

Van Den Bogaert Frederic – Paddenhoek (van 1/12/1917 tot 1/7/1917)

Van Boven Charles – Dorp – (van 1/12/1916 tot 10/12/1917)

Vlaeminck Alfred – Boterhoek (van 1/12/1916 tot 27/9/1918)

Biebaut Rene - Paepestraat

Van Den Abbeel Joseph – (van 1/12/1916 tot 9/5/1917) – woog 43 kilo bij thuiskomst

Van Keymeulen Joseph (van 25/10/1916 tot 11/11/1918)

Van Nuffel Frans (van 1/12/1916 tot 12/5/1917)

Verbeke Gonzales (van 1/12/1916 tot 13/9/1917)

Opgesteld op basis van de fiches in het gemeentelijke archief

4. De terugkeer van Jean Baptist Matthijs

Op 12 april 1917 komt Jean Baptist Matthijs terug thuis, hij wordt door de Duitse militaire overheid naar huis gezonden. Hij is zwaar ziek. Dokter Leon Savoie verklaart dat hij leed aan algemene tuberculose gepaard met grote vermagering, zinsverbijstering en blindheid. Enkele maanden later, op 28 juli 1917, wordt zijn derde zoon Arthur Julien geboren. Bij de aangifte van de geboorte op het gemeentehuis is de vader niet aanwezig "wegens ziekelijkheid". Zijn echtgenote vertelt later altijd dat hij naar huis gekomen was om te sterven. En op 27 oktober 1917 overlijdt hij in zijn woning op de Rimeir. Hij laat een weduwe en 3 kinderen na: eentje van 3 maand (Arthur), een van 1 jaar (Franz) en de oudste (Albert) was toen amper 2 jaar. Er breekt voor de weduwe en de drie kinderen een moeilijke tijd aan.

Gedachtenisprentje bij het overlijden van Joannes Baptista Matthijs
 (Paul Matthijs)

Rond 1919: Maria De Backer met haar 3 kinderen: vlnr: Franz, Arthur en Albert

Daar er minderjarige kinderen zijn, wordt er een voogd aangesteld in de persoon van Franciscus De Munck die woont op de Boterhoek. Franciscus De Munck is de echtgenoot van Maria-Theresia Matthijs, de oudere zuster van Jean Baptist. Kinderbijslag of andere tegemoetkomingen bestaan niet. Het is waarlijk een penibele situatie voor het gezin. Marie De Backer woont nog steeds in bij haar schoonmoeder, Roelandt Maria-Coleta, die op dat ogenblik 77 jaar oud is. De weduwe verdient wat door bij de boeren te gaan werken maar met 3 kleine kinderen thuis is dat geen gemakkelijke opdracht. Zij kan ook op steun rekenen van haar moeder en stiefvader die in het aanpalende huis wonen, maar daar zijn ook nog 3 jonge kinderen. Haar stiefvader, Leopold Picqueur, is weliswaar schoenmaker, maar tijdens de oorlog staat hij ook genoteerd als werkloze.

5. Overleven en wachten op een vergoeding als oorlogsslachtoffer.

Op 6 december 1919 vraagt het Provinciebestuur (dienst der weggevoerden) een lijst van personen die verplicht waren om voor de Duitsers te werken (opgeëisten), op bij de gemeente. Zij zullen in evenredigheid schoenen en klederen ontvangen. Marie De Backer ontvangt 1 paar schoenen, 1 paar kousen en 3,30 meter stof.

In 1920, wordt er door het Provinciebestuur nogmaals een uitdeling van goederen gedaan specifiek voor de weduwen en wezen van de weggevoerden en opgeëisten. Er is een lijst opgemaakt waarop duidelijk stond waar men recht op had:

- 1°) De weduwen en kinderen van 16 tot 18 jaar: 3m.75 stoffe
- 2°) De weduwen en alle weezen tot 18 jaar: 2 sjerpen
- 3°) Kinderen van 1 tot 15 jaar inbegrepen: 2 truien
- 4°) Kinderen van 1 en 2 jaar: 6 lijfrokken en 10 paar halve kousen
- 5°) Kinderen van 1 tot 5 jaar inbegrepen: 3 overkleederen
- 6°) kinderen van 6 tot 11 jaar inbegrepen: één hemd
- 7°) Weduwen en kinderen van 1 tot 8 jaar inbegrepen: één paar kousen
Kinderen van 9 tot 18 jaar inbegrepen: 2 paar kouwen
- 8°) Kinderen van 1 tot 6 jaar inbegrepen: 2 samengestelde kleederen "combinaison" en één gymnastiebroek

Deze klederen worden op 27 augustus 1920 afgeleverd aan de betrokkenen. Slechts negen namen kwamen op de lijst der rechthebbenden voor. De familie van Matthijs Jean Baptist ontvangt de volgende goederen:

Marie De Backer: 3m74 stof, 2 sjerpen en 1 paar kousen;

Albert Matthijs: 3m75 stof, 2 sjerpen, 2 truien, 3 overkleden, 1 hemd, 1 paar kousen, 2 combinaisons en 1 gymastiebroek;

Franz Matthijs: 3m75 stof, 2 sjerpen, 2 truien, 3 overkleden, 1 hemd, 1 paar kousen, 2 combinaisons en 1 gymastiebroek;

Arthur Matthijs: 3m75 stof, 2 sjerpen, 2 truien, 3 overkleden, 1 hemd, 1 paar kousen, 2 combinaisons en 1 gymastiebroek;

Oorlogsschade en vergoeding voor slachtoffers

Naast deze materiele en vermoedelijk zeer welkome steun kan men ook een financiële tussenkomst krijgen. Op 10 juni 1919 kwam er een wet die voorziet in een mogelijkheid om schadeloosstelling te bekomen voor geleden oorlogsschade. Voor het verkrijgen van een schadevergoeding voor het overlijden van een familielid diende een aanvraag, via de gemeente ingediend te worden bij de rechtbank. De nog levende echtgenoot had recht op 800 frank per jaar op voorwaarde dat de overledene de kostwinnaar was geweest. Bovendien mag het koppel niet uit het echt of van tafel en bed gescheiden zijn. De wettelijke en natuurlijke kinderen beneden zestien jaar kunnen een jaarlijkse uitkering van 300 frank krijgen. De wetgever telde hier dus wel de buitenhuwelijkse kinderen mee, in tegenstelling tot bij de regeling voor arbeidsonbekwamen. Voor de kinderen stopte deze tegemoetkoming op het moment dat zij werkten of 16 jaar waren. Deze oorspronkelijke wetgeving wijzigde in de daaropvolgende jaren enkele malen vooral met betrekking tot de periode voor het indienen van de aanvraag.

Marie De Backer dient een aanvraag in op 19 juli 1919. Op 7 februari 1919 heeft zij al een inlichtingsblad voor opgeëiste opmaakte. Daarop vermeldt zij: "De vrouw en de kinderen (één pas geboren) hebben lang ziek geweest en het kindje kan nu noch niet lopen. De moeder kan het kindje niet meer voeden." Bij de aanvraag naar de rechtbank is ook een attest van dokter Leon Savoie gevoegd.

STAMBLAD N° 183

GEMEENTE WICHELEN

Inlichtingsblad voor Opgeëischten

Naam en Voornaam *Matthijs J. D.*

Gewoon beroep *franselma*

Geboorteplaats en dagteekening *Wichelen 7 Mei 1879*

Is hij gehuwd *ja*. getal kinderen en ouderdom *3 kind. 4 - 3 - 1/2 jaar*

Dagteekening der opeisning *1 Dec 1916*

Dagteekening der terugkomst *12 april 1917*

Welke zedelijke en stoffelijke schade heeft hij geleden *honger, koude, slagen, licht eten en slapen*

Welke uitgaven heeft hij moeten doen voor zijne kleedingstukken *2 kostuimen, 3 ondersrokken, 3 hemden, 4 paar kousen, 2 paar schoenen, 2 vesten, een lijfjak, een handschoen. 400 f. Had 150 f. op jak wanneer hij restrekten is*

Welke uitgaven zijn door ouders, vrouwen of kinderen gedaan, door 't verzenden van levensmiddelen, kleederen, enz. *3 pakjes opgezonden: 60 f.*

VERGOEDING VOOR BIJZONDERE GEVALLEN:

a) Waar en hoelang is hij in 't hospitaal geweest

b) Overlijden: Doodslag of ziekte of werkongeval *Overleden*

c) Blijven er nog gevolgen over van de ziekte

d) Heeft de ziekte na de terugkomst overlijden voor gevolg gehad? gebrekkelijkheden of letsels ten gevolge der opeisning (Bestatiging door geneesheeren)

Door welke officieren of soldaten is hij mishandeld *ja*

Is hij in een strafbataillon geweest? Waarom? Hoe is hij daar behandeld? *Z A B 32 bat, zonder reden, zeer onmenschelijk*

ALLERHANDE OPMERKINGEN *gestoren den 24 Oct 1917 gevolg van de ontbermingen. De vrouw en kinderen (één pas geboren) hebben lang ziek geweest, en het kindje kan nu noch niet loopen, de moeder kan het kindje niet meer voeden.*

Plaatsen waar hij gewerkt heeft In Z. A. B. N ^o Groep en Nummer	Welk werk hij daar verrichtte	Werkte hij daar als opgeëischte of gedwongen vrijwilliger of vrijwilliger	Hoeveel dagen heeft hij daar gewerkt	LOON per dag	Hoeveel hebt gij nog tegoed	OPMERKINGEN
<i>Omschillen van Verduin</i>	<i>-</i>	<i>Opgeëischte</i>	<i>182</i>	<i>30</i>		<i>De weduwe kan geen verdere inlichtingen geven</i>

Inlichtingsfiche opgemaakt door Maria De Backer (Archief gemeente Wichelen)

35.
De ondertekende Savoir Leon, genees-
heer te Michelen, verklaart dat de gemeente
Matthijs Jan Baptist, overleden is te Michelen
op 27 October 1917, ten gevolge van alge-
meen tuberculose gelydend met overgrote
verzwagging - besmetting - blindheid,
ten gevolge van merkelyke uitbreidingen
by zyns zynken op 11 April 1917.
Michelen, den 15 July 1919

L. Savoir

Verklaring van dokter Leon Savoir, d.d. 18 juli 1919
(FOD Sociale zaken)

Op 11 april 1921 stuurt zij een bijkomende verklaring van de huisdokter, Leon Savoir, op naar de rechtbank. Zij zelf verschijnt voor de rechtbank op 16 april 1921.

De ondertekende Savoir Leon, genees-
heer, te Michelen, verklaart dat de
gemeente Matthijs Jan Baptist,
overleden, op 27 Oct. 1917, over-
leden is geweest van te werken
van den dode zyns zynken op
11 April 1917, het op den dag
van zyns overlijden.
Michelen, den 11 April 1921

L. Savoir

Tweede getuigschrift van dokter Leon Savoir, d.d. 12 april 1921
(FOD Sociale zaken)

Bij vonnis van 6 augustus 1922 wordt zij ingeschreven in het "Grootboek der Jaarlijksche uitkeeringen voor burgerlijke oorlogslachtoffers" en ontvangt zij ten persoonlijke titel 1500 fr. Dit bedrag wordt vermeerderd met 900 fr. voor de drie minderjarige kinderen die ten hare laste zijn. Deze uitkering gaat in op 01 januari 1923 en wordt jaarlijks in 4 schijven uitbetaald. 6 jaar na het overlijden van Jean Baptist Matthijs en 5 jaar na het einde van de oorlog heeft het gezin terug een beperkt inkomen. Het zullen zeer zeker moeilijke jaren geweest zijn tussen 1918 en 1923.

Op 24 juli 1924, 7 jaar na het overlijden van haar echtgenoot, kent de staatscommissaris haar alsnog een vergoeding toe van 200 fr. Dit is de vergoeding voor de 50 dagen dat haar echtgenoot als opgeëiste werkte aan 4 fr. per dag.

Marie De Backer blijft in haar huisje op de Rimeir wonen tot in 1958. Dan wordt het te moeilijk voor haar en ook de oude woning is in slechte staat. Zij verhuist naar de Paepestraat tot de strenge winter van 1963 en ging toen naar het rusthuis Sint-Jozef op het Dorp waar zij op 21 augustus 1969 overlijdt.

In 1958 gaat Marie De Backer in het kleine huisje, midden op de foto, wonen (Paul Matthijs)

PROVINCIE
OOST-VLAANDEREN
—
GEMEENTE
WICHELEN

Getuigschrift

De Burgemeester van deze gemeente bevestigt dat
de genaamde MATTHYS Jan Baptist geboren te
Wichelen 7/5/1879 overleden te Wichelen 27/10/17
echtgenoot van De Backer Maria Rosalia wonende te
Wichelen Paepestraat 20 volgens de inlichtingen
uit de bevolkingsboeken geput het beroep van
landwerker heeft uitgeoefend tot aan zijn overlijden

NB Landwerker — leontrekkend arbeider
Mag enkel kosteloos benuttigd
worden voor : sociale zaken

Tot bewijs ervan wordt dit getuigschrift afgeleverd
op 20 november 1962.

De Burgemeester,

[Handwritten signature]

Drukk. H. Bruyns-Van Dam - Bornem

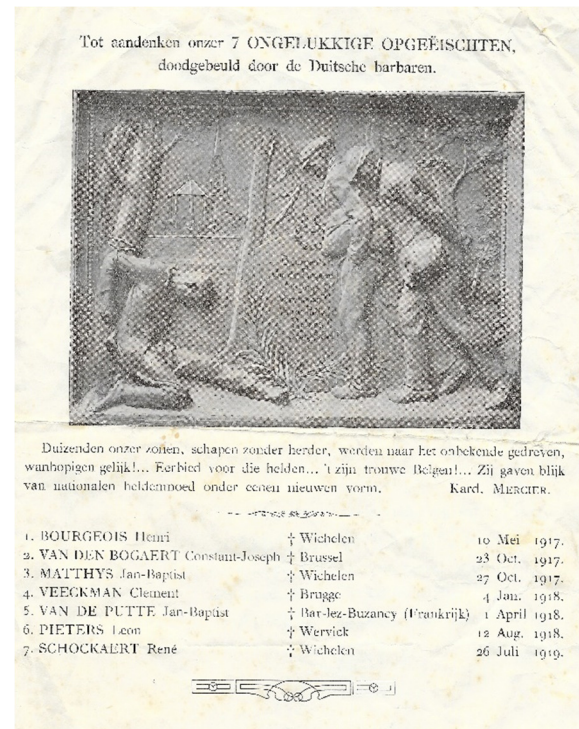
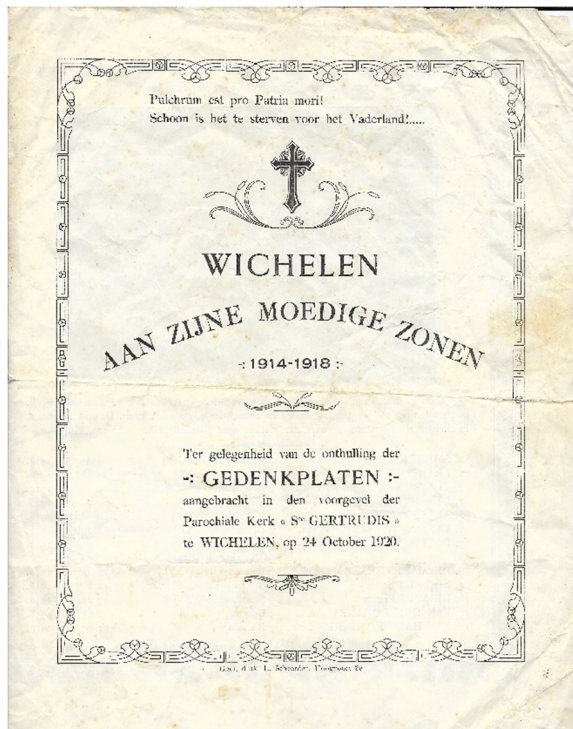
Getuigschrift over de beroepsbezigheden van Jean Baptist Matthijs, afgeleverd door het gemeentebestuur op 20 november 1962 met het oog op het verkrijgen van een pensioen voor Marie De Backer (Paul Matthijs)

8. Een gedenksteen aan de Sint-Gertrudis-kerk te Wichelen.

Aan de voorgevel van de Sint-Gertrudiskerk op de Margote werden op 24 oktober 1920, twee gedenkplaten aangebracht. Op de linker staan de namen van de "12 heldhaftige soldaten op het eereveld gevallen in den wereldkrijg van 1914-1918" en op de rechter staan de namen van "7 ongelukkige opgeëisten die, doodgebeuld door de Duitsche barbaren".

Gedenksteen rechts op de voorgevel van de kerk van Wichelen (Paul Matthijs)

Folder voor de plaatsing van de gedenksteen aan de kerk van Wichelen (Paul Matthijs)

Bibliografie:

DE GRAEVE LISETTE – RASSCHAERT ROGER – Vergeten slachtoffers van de ‘Grote Oorlog’ – Wetteren 2016

DE RIDDER JONAS - Teutoons inferno '14-'18: schade en vergoeding - Een kijk op de rechtbank voor oorlogsschade in het gerechtelijk arrondissement van Dendermonde. Masterproef van de opleiding 'Master in de rechten' – Universiteit Gent – Academiejaar 2015-2016

DE SCHAEPDRIJVER SOPHIE – De Grote Oorlog – Het koninkrijk België tijdens de eerste Wereldoorlog – Antwerpen/Amsterdam 2013

DESCAMPS FRANS, VANCOILLIE JAN, VANDE WEYER LUC – Ten oorlog met schop en houweel – The Western Front Association - 2009

D'HAENE JULIUS SERAFIEN – Huldeboek Wichelen 1914-1918 “Aan de slachtoffers van Schellebelle, Serskamp en Wichelen – Wichelen 2008

HOSTE J. – Oorlogsdagboek 1914 – 1918 – Gepubliceerd in het tijdschrift van de Wichelse Heem- en Oudheidkundige kring - vanaf 1978 nr. 2 in 4 delen

VERHOFSTADT DIRK – 1914 Het Vervloekte jaar – Antwerpen/Utrecht 2014

Archief gemeente Wichelen

Met dank aan:

FRAUKE DE WILDE, gemeentelijke archivaris

ELKE VLAEMINCK, dienst bevolking van de gemeente Wichelen

GERT DE PRINS, FOD Sociale Zaken - DG Oorlogsslachtoffers